

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Kruyskampprijs 2018. Advies van de commissie van voordracht

Anrooij, W. van; De Wilde, M.; Rutten, G.J.

Citation

Anrooij, W. van, De Wilde, M., & Rutten, G. J. (2019). Kruyskampprijs 2018. Advies van de commissie van voordracht. *Jaarboek Van De Maatschappij Der Nederlandse Letterkunde Te Leiden, 2019*, 146-148. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/111491>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/111491>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

KRUYSKAMPPRIJS 2018

ADVIES VAN DE COMMISSIE VAN VOORDRACHT

De Commissie van voordracht, bestaande uit dr. Wim van Anrooij, dr. Maartje De Wilde en dr. Gijsbert Rutten, heeft het genoegen de editie van het *Gruuthuse-handschrift* door Herman Brinkman en Ike de Loos (†), die in 2015 verscheen bij uitgeverij Verloren in Hilversum, voor te dragen ter bekroning met de Kruyskampprijs 2018. Voor deze prijs kwamen in aanmerking werken op het gebied van de Nederlandse lexicografie, de Nederlandse lexicologie of de editie en annotatie van oude Nederlandse teksten, verschenen in de jaren 2012-2017. Nadat in 2015 een lexicografisch werk werd bekroond, heeft de Commissie van voordracht zich voor de Kruyskampprijs 2018 toegelegd op de editie en annotatie van oude Nederlandse teksten.

De Commissie van voordracht begon met een groslijst van ruim vijftig titels, die na intensief overleg werd eruggebracht tot een shortlist van zeven titels. Op de groslijst stonden werken uit verschillende perioden: van de Middeleeuwen tot de achttiende eeuw. De meeste zijn alleen handschriftelijk overgeleverd, maar ook uitgaven van oude drukken zijn door de Commissie in overweging genomen. Eenzelfde diversiteit was er bij de genres: er zijn edities verschenen van zowel liederen als romans, toneelstukken, brieven, dagboeken, geleerde traktaten en nog meer. Sommige van die teksten zijn beroemd, althans in de neerlandistiek, andere nagenoeg onbekend.

Hoewel de Commissie begon met een aanzienlijke lijst van titels, kan toch niet zonder enige zorg geconstateerd worden dat het met het editeren van oudere Nederlandse teksten wel goed zit. Verreweg de meeste van de geselecteerde publicaties kunnen worden gekarakteriseerd als puur liefdewerk. Editeren staat doorgaans niet hoog aangeschreven aan universiteiten en grote subsidieverleners maken zelden onderzoeksgeld vrij voor editiewerk. Ook in de uitgeefwereld heeft dat tot een zekere verschraling geleid met nog slechts enkele uitgevers die bereid zijn tekstuitgaven in hun fonds op te nemen. Tegelijk is het evident dat het editeren van oude teksten essentieel is voor letterkundig en taalkundig onderzoek en onderwijs, om van het veilig stellen en levend houden van cultureel erfgoed nog maar te zwijgen.

Maar wat een geluk dat er, ondanks die omstandigheden, toch collega's zijn die zich met een soms duizelingwekkende werkkraft en een bij vlagen uitzonderlijke geleerdheid zetten aan wat gerust een monsterklus genoemd mag worden: de uitgave van een klassiek, maar ook omvangrijk handschrift als het Gruuthuse-handschrift. In 1976 betitelde Pieter Obbema het Gruuthuse-handschrift als een van de negen kernhandschriften van de historische Nederlandse letterkunde. Spijtig genoeg waren er alleen incomplete edities voorhanden – van C. Carton uit 1849 en van K. Heeroma uit 1966 – terwijl het handschrift zich tot voor kort in privébezit bevond en dus bijna niet toegankelijk was voor onderzoek.

Ronduit spannend is de inleiding op de nieuwe editie, waarin de onderhandelingen over de overgang naar publiek bezit wordt beschreven, inclusief afketsende voorstellen, nieuwe onderhandelingen en geheimhoudingsplicht. Superieur aan de inleiding is evenwel de interdisciplinaire opzet en de compleetheid ervan: er is aandacht voor codicologie, paleografie, taal- en letterkunde, musicologie en de historische context, waarbij nieuwe observaties worden gecombineerd met een overzicht en een kritische weging van ruim anderhalve eeuw Gruuthuse-onderzoek, en dat alles opgeschreven in een uiterst leesbare stijl. De inleiding laat onder meer zien door wie het handschrift in de loop van de tijd mogelijk is samengesteld en gebruikt, hoe en waarvoor het werd gebruikt, welke bijdragen de verschillende handen leverden, welke genres, thema's en melodieën erin voorkomen. Elke mogelijke vraag die bij de lezer opkomt, wordt beantwoord, en nog een paar meer. Deze editie vormt aldus een noodzakelijke aanvulling op de reeds beschikbare fragmenten; zoals de editoren uiteenzetten in de inleiding is ze zowel bedoeld voor wetenschappelijk onderzoek als voor lezers die primair de teksten en de muziek willen begrijpen en waarderen. De uitstekende inleiding bedient zonder meer beide doelgroepen.

Het niveau van de editie zelf is al even hoog, wat niet alleen blijkt uit de handzame tekstverklaringen bij alle 172 gebeden, liederen en gedichten, maar ook uit de meer dan vierhonderd bladzijden tellende commentaar en aantekeningen, ondergebracht in een aparte band. Daarin wordt elke tekst getypeerd en geïnterpreteerd op basis van de beschikbare literatuur.

De combinatie van niveau en volledigheid, en dat ook nog bij een klassiek handschrift, roept bij de Commissie van voordracht het adjectief *monumentaal* op. Een monumentale editie verdient een zorgvuldige uitgave,

zoals deze gebonden, prettig leesbare, van een leeslint voorziene en ondanks de omvang toch handzame editie in twee delen door uitgeverij Verloren.

De Kruyskampprijs is geen oeuvreprijs, maar de Commissie wenst op te merken dat Herman Brinkman met de voltooiing van de Gruuthuse-editie niet minder dan drie van Obbema's negen kernhandschriften heeft uitgegeven in de reeks *Middeleeuwse Verzamelhandschriften uit de Nederlanden*, die verschijnt onder auspiciën van het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis. Eerder was hij medeverantwoordelijk voor de edities van het Comburgse handschrift (1998) en het handschrift-Van Hulthem (1999). Ike de Loos staat als mede-uitgever van de melodien op de titelpagina van deze Gruuthuse-editie. Zij overleed in 2010 en heeft de publicatie ervan helaas niet meer meegemaakt; haar musicologische bijdragen maken echter een onmisbaar en geleerd onderdeel uit van de editie.

De shortlist van zeven titels bevatte meer werken die voor bekroning in aanmerking kwamen. Dat neemt niet weg dat de Commissieleden onafhankelijk van elkaar tot de conclusie kwamen dat de wetenschappelijke tour de force van Herman Brinkman en Ike de Loos bijzondere aandacht verdient. Unaniem werd besloten hun editie van het Gruuthuse-handschrift voor te dragen voor de Kruyskampprijs 2018.

Leiden, februari 2018

Wim van Anrooij
Maartje De Wilde
Gijsbert Rutten